

Joan Manén

i la generació dels maleïts

Generalment, quan els catalans parlem dels nostres músics històrics, o bé ens lamentem perquè es desconeixen, o bé ens tranquil·litzem dient-nos que, al cap i a la fi, ni un mal Beethoven jeu enterrat sota la pols dels pentagrames. Aquestes dues opcions, cadascuna amb els seus perills i falsedats, sovint han marcat el compàs del pensament musical català.

per **JOAN RABASEDA i MATAS**
Escola Superior de Música de Catalunya

Encara avui dia, alguns programadors són reticents a fer sentir la música històrica catalana als teatres i als auditoris amb l'excusa feliç dels gustos del públic. Ara bé, tot plegat no es tracta pas d'una guerra entre dimonis i àngels. Per això, en escriure sobre un compositor català del segle XX, cal superar aquesta dualitat estàtica en la qual les queixes estèrils se sumen a les seguretats excloents, i en la qual poques coses avancen i l'entesa esdevé gairebé una utopia. I és que la música de les autores i dels autors històrics catalans sembla un gènere menor, que alguns sobredimensionen desmesuradament i altres creuen que no val la pena ni estudiar. De fet, el pas important és justament aquest: estudiar, comprendre i explicar. La resta ja es dona o ja es donarà.

Hi ha una generació de compositors que sembla haver estat maleïda fins i tot pels més apassionats defensors d'aquest "gènere menor" (per dir-ho d'una manera irònica, no pas per confirmar la validesa d'aquesta assignació entre cometes). Em refereixo a Juli Garreta (1875-1925), Jaume Pahissa (1880-1969) i Joan Manén (1883-1971). Aquests tres autors van néixer dins l'interval dels darrers anys de vida de Richard Wagner i els tres van ser uns wagnerians convençuts durant tota la seva vida, que, tret del primer, fou ben llarga. El domini que tenien del llenguatge simfònic i de les tècniques d'orquestració no s'adequa massa al tòpic

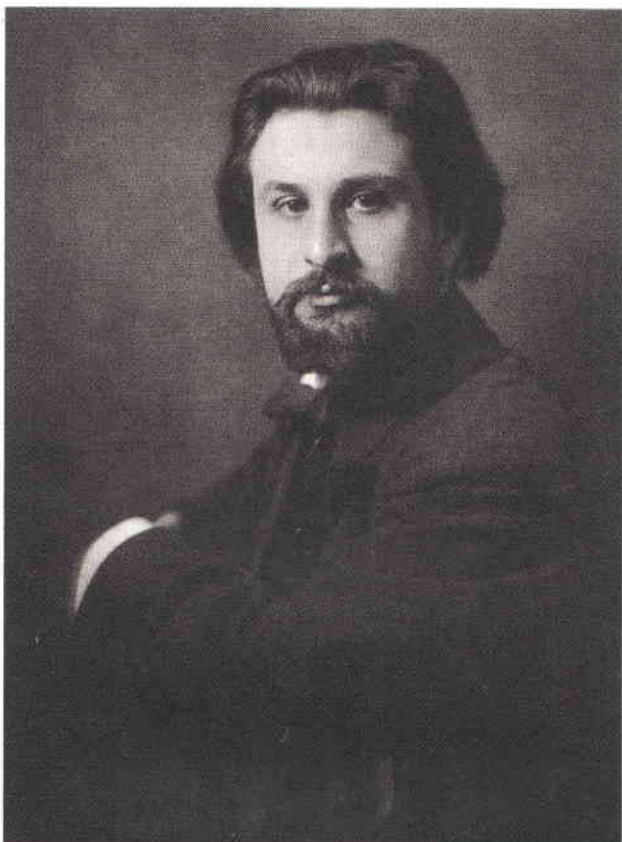
historiogràfic que repeteix la formació autodidàctica de tots tres. Però no podem menystenir que en la seva adolescència i durant la primera joventut, la música que entenien com a moderna i culta era Wagner i el simfonisme que arribava a Barcelona de la mà de Vincent d'Indy, Matthieu Crickboom, Richard Strauss o Felix Weingartner. Les grans orquestres europees alimentaven el somni de ser catalans i universals, i van entusiasmar els tres joves autors. Perquè el repertori d'obres simfòniques escrites per Beethoven, Mendelssohn, Strauss i Wagner els va marcar el gust i les motivacions. I així, tots tres compingueren música simfònica d'unes dimensions considerables, ben orquestrada i ben estructurada. Pahissa i Manén, a més, varen compondre òperes que estèticament no quedaven pas gaire lluny d'aquelles altres escrites per Eugen d'Albert o per Erich Wolfgang Korngold, per dir dos autors

que darrerament han funcionat tan bé al Liceu. Aleshores, per què no es coneixen?

Quan algú és maleït, necessàriament hi ha qui el reprova constantment. Però si un expert acusés de mal compositor Garreta, Pahissa o Manén, si formulés la seva valoració des del coneixement i la saviesa, aleshores aquests autors serien menys estigmatitzats que no ho són pas ara. Perquè si una condemna és terrible, aquesta és el desinterès i la indiferència que exclou una persona dels elegits. Garreta, Pahissa i Manén, sobretot Manén, són ignorats, a voltes amb orgull, per un conjunt ampli de persones influents en la política cultural catalana i en la redacció històrica. Hi ha pocs estudis acadèmics, poques recerques sistemàtiques i pocs projectes patrimonials que s'hagin preocupat de comprendre la seva música i d'explicar-la. I això és singularment indubtable en el cas de Joan Manén, atès que tant Juli Garreta com Jaume Pahissa, últimament, han rebut atencions acadèmiques i institucionals. Manén encara necessita, per existir, una excusa pobra com la commemoració del cent vint-i-cinquè aniversari del seu naixement, una evocació estrambòtica com el càlcul numèric que la justifica. Però qui fou Joan Manén que calgui recordar-lo?

Hi ha pocs estudis acadèmics i pocs projectes patrimonials que s'hagin preocupat de comprendre la seva música i explicar-la.

Joan Manén i Planas va ser un violinista reconegut internacionalment que va viatjar arreu per fer sonar el seu instrument i per dirigir orquestres. Només tenia set anys quan va fer el primer concert. Amb disset anys, el maig de 1900, va tocar al Teatre Líric de Barcelona, pocs mesos abans que

JOAN MANÉN

JAUME PAHISSA

aquest edifici emblemàtic de la música i de la modernitat a casa nostra fos enderrocat. En aquella ocasió va interpretar obres de Johann Sebastian Bach, Giuseppe Tartini, Niccolò Paganini, Franz Schubert, Pablo Sarasate i d'ell mateix. També va estrenar el poema simfònic *Nova Catalònia*, que havia compost precisament en homenatge del seu pare, el mestre disciplinat que havia vetllat tant per fer del fill un músic extraordinari. El gener de 1903 va dirigir la seva òpera *Giovanna di Napoli* al Gran Teatre del Liceu, i el desembre del mateix any *Acté*. Tenia vint anys i ja havia estrenat un parell d'òperes al coliseu més important de Catalunya.

Joan Manén tingué tant prestigi que publicava les seves composicions a les cases editorials de música més importants de principis de segle, com Universal Edition de Viena, August Craz de Leipzig o Max Eschig de París. També va ser el responsable de revisar minuciosament les obres completes de Paganini i d'editar-les. Intèrpret virtuós, compositor savi i destre, tenia igualment vocació literària. A més a més de col·laborar en publicacions com la "Revista Musical Catalana", "La Vanguardia", "La Veu de Catalunya" o "Ritmo", va escriure els llibrets de les seves òperes i uns quants llibres, dels quals des-

JULI GARRETA

taco les seves memòries, publicades en tres volums entre 1944 i 1957.

Joan Manén va ser un músic del segle XX. El seu desconeixement no ve donat pas per la manca de documentació, ja que quan el 1964 va donar el seu violí al Museu de la Música de Barce-

lona, poc després el seguien les partitures, els enregistraments i els llibres personals, que va dipositar a l'arxiu d'aquest centre. Per tant, la documentació existeix i és accessible. Tan sols queda superar l'estigma social i històric que el tracta de músic maleït.

RMC
290